

NEJVYŠŠÍ OBĚŤ

Rev. Dr. Petr Samojský

8. 1. 2005

“Soucítění, rovnost a spravedlnost v mezilidských vztazích”, to jsou hodnoty, o kterých nikdo soudný v kulturně vyspělé společnosti nepochybuje. Měli bychom soucítit s těmi, kdo trpí, strádají, cítí bolest. Měli bychom mít naše vztahy založené na rovnosti, rovnováze, nikdo by neměl být přehlížen, tlačěn do kouta, utiskován. Měli bychom žít takovým stylem, který by zaručoval spravedlnost komukoliv, komu se stane příkoří, kdy by práva jednoho nebyla ctěna.

Když se začteme do stránek denního tisku, když si pustíme v televizi večerní zprávy, nejspíš si uvědomíme, že tyto hodnoty v světě ale nejsou samozřejmostí. A protože média mají tendenci spíš zdůrazňovat to nedobré, můžeme pak dojít spíš k závěru, že princip, který světem vládne, by zněl: “Nemilosrdnost, nerovnost a nespravedlnost v mezilidských vztazích.”

Mnohá náboženství mají ideály soucítění, rovnosti a spravedlnosti pevně zakotveny ve svých kořenech, protože jejich zakladatelé to tak chtěli a cítili. Ty původní osobnosti, které stály u vzniku těch náboženských směrů, tyto hodnoty chápaly jako důležité pro duchovní cestu člověka a proto pro své následovníky vytvořili nauku, která ty hodnoty měla rozvíjet.

V unitářství je toto trochu jinak. Unitářství není náboženství založené náboženskými vůdci a proroky. Unitářství je duchovní proud, který vzniká samovolně v prostředí, které si toho vyžaduje, pouze s *pomocí* osobností – organizátorů. Je v tom poměrně velký rozdíl, a je to rozdíl důležitý. Mýlil by se, kdo by považoval N. F. Čapka za “zakladatele”; Čapek sám takovou roli a označení odmítal (podobně jako Priestley, Channing, Dávid a další). Čapek sám říkal, že on jen napomohl tomu, aby unitářství u nás mohlo vzniknout.

Je důležité si teď tuto skutečnost připomenout, protože to má přímé souvislosti s principem soucítění, rovnosti a spravedlnosti. Ten princip, na rozdíl od jiných náboženství, u nás nebyl ustanoven zakládající osobností, ale my sami jsme si jej zvolili jako vodítko, inspiraci a pravidlo. My sami jej cítíme a vnímáme jako zásadní a důležitý. Ať už je svět jaký je, ať už v něm vládne víc soucítění nebo sobectví, rovnost nebo nerovnost, spravedlnost nebo nespravedlnost, my chceme soucítění, rovnost a spravedlnost posilovat u sebe a šířit ven. A tato naše touha by měla být tím silnější, čím lépe si uvědomujeme, že jsme si ho zvolili sami.

Někdy lidé, když vstoupí na duchovní cestu, chtějí radikálně změnit svůj život a stát se lepší, dobří, nejlépe dokonali. Když byste jim řekli o významu a důležitosti principu soucítění, rovnosti a spravedlnosti, nezdálo by se jim to dost. Oni chtějí oběť. Oni by se raději obětovali. Protože, jak se domnívají, oběť je nejvyšší hodnotou.

Mají k tomu přístupu nakonec dostatek příkladů k následování: misionáře, kteří trpěli v nelidských podmínkách, aby své ideály šířili; filantropy, jako Albert Schweitzer nebo Matka Tereza, kteří obětovali své pohodlí za zlepšení podmínek nebožáků; mučedníky, kteří se pro své ideály opásají výbušninou a vyhodí do povětří autobus nebo budovu; nadšence, kteří stojí na nárožích a rozdávají letáky a časopisy, aby své ideály šířili co nejdále; a i bezpočet reformátorů, tak jako Hus, Ježíš nebo Dávid, kteří byli ochotni zemřít pro změnu zákonů nebo přístupů v duchu principu soucítění, rovnosti a spravedlnosti. K těmto přidejme i ty tisíce neznámých, kteří pro ten princip riskovali (a nezdá se, že by i obětovali) své životy, třeba když za 2. světové války ukrývali partyzány nebo židy, ještě dříve ukrývali uprchlé otroky, anebo i všechny ty, kteří se otevřeně postavili na stranu těch, kterým bylo

křivděno, kteří byli utiskováni nebo odvrženi. Říká to velmi jasně i T. G. Masaryk: “Největší opravdovostí je obětovat sebe sama, a mučednictví vždy bude největším důkazem mravní opravdovosti.” Jak se na tuto otázku díváte? Jak moc je nutné, vhodné nebo žádoucí obětovat se pro druhé, abychom napomohli soucítění, rovnosti a spravedlnosti?

Já velmi oceňuji schopnost oběti těch, kteří se ocitli v těžkých podmínkách nebo v obtížné situaci a naslouchali hlasu svého svědomí, aby se postavili na stranu soucítění, rovnosti a spravedlnosti. A souhlasím i s T. G. Masarykem v tom, že obětování sebe sama je největší opravdovostí. Ovšem domnívám se také, že v zásadě nejde ani tak o vnější oběť v určité situaci, o konkrétní skutek oběti v danou chvíli, jako spíš o vnitřní proces. Že nejde ani tak o “akt oběti”, který může být i ostentativní, samolibý nebo sebestředný.

Nejvyšší obětí je oběť sebe sama před sebou samým, uvnitř tvého srdce, kdy o tom procesu lidi kolem tebe ani neví. Nejvyšší obětí je ten vnitřní proces, kdy vnímáme sobectví, nerovnost a nespravedlnost v situacích a událostech v našem životě, v našem okolí, a současně vnímáme hlas uvnitř nás, a dovolíme sami sobě pak třeba změnit názor, změnit postoj. Tento vnitřní proces je jakýmsi odrazovým můstkem, počátkem a kořenem skutku, který se z něho může odvinout.

Ve světě kolem nás je tolik věcí, které čekají na tento vnitřní proces, aby se odehrál v srdcích a myslích lidí. Ve světě kolem nás, i v našem bezprostředním okolí, je mnoho trápení, bolesti, hrubosti, neomalenosti, primitivismu, strachu, zaslepenosti, křivd a nespravedlnosti. A my přitom říkáme, že jdeme cestou, která chce šířit soucítění, rovnost a spravedlnost v mezilidských vztazích...

Setkal jsem se před časem s jedním mladíkem, který byl od pohledu velice inteligentní, chytrý, vytríbený, všestranně nadaný a schopný. Jenže rád se napije, a rád se zaobírá sám sebou a svými problémy. Do svých problémů je tak ponořený, že nevidí nic jiného. Jaká škoda, říkám si. Jaká škoda tohoto člověka, který by tak moc mohl udělat pro náš svět, kdyby se angažoval v nějakém směru, kdyby zastával nějakou významnou politickou nebo společenskou funkci. Brání mu v tom jeho sebelítost, skromnost — a především lhostejnost a lenost. V politice naproti tomu je spousta lidí, kteří jsou velmi agilní, a přitom tupí, hloupí a neschopní, zato o to ostřejší mají lokty a silnější sebevědomí. Jaká škoda, že není možno provést jakousi rošádu a dát na správné místo správného člověka...

My unitáři se ostatně potýkáme s podobným problémem. Jak často mezi sebou hovoříme o aktuálních otázkách společnosti, o závažných duchovních ale i jiných problémech, a máme k nim jistě i mnoho co říci. Ctíme princip soucítění, rovnosti a spravedlnosti v mezilidských vztazích, a ctíme ho o to více, čím lépe si uvědomujeme, že jsme sami si ho zvolili. Výzvou, o kterou však také jde, je jak nebýt jen do sebe zahleděným společenstvím, abychom nebyli jako ten sebelítostný a lhostejný mladík, ale abychom našimi principy mohli pomoci druhým, abychom ty principy mohli oživovat a šířit jako se šíří kruhy na vodě.

Nejde o to, abychom si dávali jako vzor Rychlé šípy a náboženské a duchovní osobnosti typu Mirka Dušína, nemá smysl, abychom vůbec hledali osobnosti a klaněli se jejich velikosti, jakkoliv byla třeba oprávněná. Jde o to, abychom byli jako ty kruhy na vodě. Jde o to, aby každý den v našem srdci dopadl maličký kamínek na hladinu našeho svědomí a my se zeptali sami sebe: je to, co dělám, opravdu v duchu soucítění, rovnosti a spravedlnosti? Když dovolíme tomuto kamínku zčeřit hladinu našeho srdce, je to veliká oběť, je to veliké umění. A pak už stačí jen nechat ty kruhy šířit se dál...